

Arne Jamtrot
Projektledare
Telefon 08-508 28 939, 076-122 89 39
arne.jamtrot@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

MILJÖGIFTSÖVERVAKNING I STOCKHOLMS VATTENOMRÅDEN

Rapportering av 2009 års analyser från WSP Environmental

Förslag till beslut

- 1 Godkänna anmälan av rapporten

Gunnar Söderholm

Ulf Mohlander

Sammanfattning

Vattenprover från Saltsjön, Årstaviken och Drevviken har analyserats med avseende på metaller och alkylfenoler. Nonylfenol, koppar och zink ligger över eller i närheten av gällande miljökvalitetsnormer respektive föreslagna gränsvärden.

Bakgrund

Kunskapen om förekomsten av miljögifter i stadens vattenområden är begränsad. Detta konstateras bland annat i vattenmyndighetens klassificering av vattenområdenas status, varför denna har fått göras på ett bristfälligt underlag. För att i någon mån fylla denna brist på information angavs i nämndens verksamhetsprogram för 2009 att miljögiftsövervakning skulle genomföras i några av stadens vattenområden. Resultaten av detta första års analyser redovisas i föreliggande rapport.

En månatlig provtagning av vatten har genomförts i tre punkter: Saltsjön, Årstaviken och Drevviken. Vattenproverna har analyserats med avseende på metaller i filtrerade och ofiltrerade prover och på alkylfenoler i filtrerade prover. Under 2010 kommer övervakningen att utökas till att även omfatta fiskanalyser.

Resultaten i de filtrerade vattnen har jämförts med miljökvalitetsnormer för ytvatten (EU-direktiv 2008/105/EG) där sådana finns, eller med Naturvårdsverkets förslag på gränsvärden (Naturvårdsverkets rapport 5799, 2008). Metallhalterna i ofiltrerade vatten

har jämförts med resultat från den nationella miljöövervakningens analyser i Riddarfjärden.

KOPPLING TILL VATTENFÖRVALTNINGEN

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har meddelat föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster (miljökvalitetsnormer) i vattendistriktet. Vidare har vattenmyndigheten meddelat beslut om åtgärdsprogram för vattenförvaltningen respektive vattenförvaltningsplan.

Miljökvalitetsnormer har betydelse vid tillståndsgivning och tillsyn enligt miljöbalken. Myndigheter och kommuner ska enligt 5 kap 3 § miljöbalken säkerställa att de miljökvalitetsnormer som har meddelats med stöd av miljöbalken uppfylls när de prövar tillåtlighet, tillstånd, dispenser m.m., utövar tillsyn eller meddelar föreskrifter. Enligt 2 kap 7 § miljöbalken gäller de krav på verksamhetsutövare som stadgas i 2 kap 2-5 §§ och 6 § första stycket miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (proportionalitetsavvägning). En sådan avvägning får dock inte medföra att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap miljöbalken åsidosätts.

Ett förslag till lagändring med avseende på åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer har lagts fram.¹ Enligt 5 kap 3 § förslaget ska myndigheter och kommuner ansvara för att miljökvalitetsnormer följs. Vidare innebär förslaget att endast sådana miljökvalitetsnormer som innebär en kvantitativ begränsning i något avseende, så kallad gränsvärdesnorm, ska beaktas vid en bedömning enligt 2 kap 7 § miljöbalken. Detta skulle innebära att en myndighet kan hindra en verksamhet med stöd av 2 kap 7 § miljöbalken endast när en sådan gränsvärdesnorm överskrids. Miljökvalitetsnormerna för vatten är inte formulerade som gränsvärdesnormer utan syftet med dem är att uppnå en viss status i vattenkvaliteten. Vid införandet av den nya lagstiftningen kommer försämringsförbudet i 16 kap 5 § miljöbalken att avskaffas.

Det finns ännu inga krav på vilka miljöövervakningsinsatser kommunerna ska göra inom vattenförvaltningen, men de resultat som förvaltningen presenterar kommer att vara av stort värde vid kommande klassificeringar av de berörda vattenförekomsterna.

RESULTAT – METALLER

Lösta halter av kadmium, nickel och bly från de tre lokalerna ligger med marginal under sina respektive miljökvalitetsnormer för ytvatten. För övriga metaller finns inga fastställda miljökvalitetsnormer, men lösta halter av krom ligger under, koppar i nivå med och zink något över Naturvårdsverkets förslag till gränsvärde för ytvatten. De totala halterna av koppar, nickel och zink från de tre lokalerna ligger i samma storleksordning som i Riddarfjärden. För bly, kadmium och krom är rapporteringsgränserna för ofiltrerade vatten för höga för att kunna detektera dessa metaller annat än sporadiskt. Man kan dock konstatera att blyhalterna ligger i nivå med eller lägre i de tre provpunkterna jämfört med i Riddarfjärden.

¹ Lagrådsremiss den 25 februari 2010 ”Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer”

RESULTAT – ALKYLFENOLER

Oktylfenol detekterades endast i ett prov, från Årstaviken. Nonylfenol detekterades i ett flertal prov. Dessa resultat är dock generellt osäkra, då flera provflaskor sprack vid nedfrysning trots vidtagna försiktighetsåtgärder och kan ha kontaminerats. Dock hittades nonylfenol även i tre intakta prover från Årstaviken. Två av dessa var över respektive i nivå med den maximala acceptabla koncentrationen (MAC) enligt vattendirektivet. I Drevviken uppmättes en medelhalt som låg över vattendirektivets gränsvärde för årsmedelvärden, även om problemet med spruckna flaskor gör att även dessa ska ses med försiktighet. Under kommande år kommer analyser att ske kontinuerligt utan infrysning av prover för att slippa dessa problem.

Förvaltningens synpunkter

I staden görs ett omfattande arbete med att minska utsläpp av farliga ämnen. Som exempel kan nämnas anläggandet av dagvattenrening och de krav på materialval som ställts i Hammarby Sjöstad och som kommer att ställas i miljöprofilområdet Norra Djurgårdstaden. Effekten av sådana åtgärder kan mätas på olika sätt. Dels kan man följa upp användningen av olika ämnen i samhället eller i specifika verksamheter, dels kan man mäta vilka mängder som når recipienten i de direkta utsläppspunkterna. För att beskriva hur miljön utvecklas till följd av samhällets åtgärder krävs även en långsiktig övervakning av miljötillståndet längre från källorna. Syftet med programmet för miljögiftsövervakning som inleddes under 2009 är att studera utvecklingen över tid för några av de prioriterade ämnena i vattendirektivet. Urvalet av ämnen för vattenprovtagningen har gjorts inom projektet Nya gifter – nya verktyg, och i samråd med konsult. De nu föreliggande resultaten visar att flera av de valda ämnena förekommer i nivåer som bekräftar att det är relevant att följa dem. Under innevarande år kommer ytterligare information om fler ämnen, då även fisk från de tre lokalerna kommer att analyseras.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 Miljöövervakning av ytvatten i Stockholm Stad – sammanställning för år 2009. Rapport upprättad av WSP Environmental. |